EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

10. september 2009 *

Liidetud kohtuasjades C-445/07 P ja C-455/07 P,

mille ese on kaks Euroopa Kohtu põhikirja artikli 56 alusel esitatud apellatsioonkaebust, mis esitati 28. septembril 2007 ja 5. oktoobril 2007,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: L. Flynn, keda abistas advokaat A. Dal Ferro, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja kohtuasjas C-445/07 P,

teine menetlusosaline:

Ente per le Ville Vesuviane, asukoht Napoli (Itaalia), esindaja: *avvocato* E. Soprano,

hageja esimeses kohtuastmes,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

ja

Ente per le Ville Vesuviane, asukoht Napoli (Itaalia), esindaja: *avvocato* E. Soprano,

hageja kohtuasjas C-455/07 P,

teine menetlusosaline:

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: L. Flynn, keda abistas *avvocato* A. Dal Ferro, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees P. Jann, kohtunikud M. Ilešič, A. Tizzano, A. Borg Barthet ja J.-J. Kasel (ettekandja),

kohtujurist: J. Kokott,
kohtusekretär: R. Grass,

olles 12. veebruari 2009. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Oma apellatsioonkaebuses palub Euroopa Ühenduste Komisjon tühistada Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 18. juuli 2007. aasta otsuse kohtuasjas T-189/02: Ente per le Ville Vesuviane *vs.* komisjon (edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus"), milles kohus lükkas tagasi komisjoni esitatud vastuvõetamatuse vastuväite.

2 Oma apellatsioonkaebuses palus Ente per le Ville Vesuviane (edaspidi „Ente") tühistada vaidlustatud kohtuotsus, milles Esimese Astme Kohus jättis rahuldamata tema nõude tühistada komisjoni 13. märtsi 2002. aasta otsus D(2002) 810111, millega lõpetati Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF) rahalise abi andmine, mis oli ette nähtud infrastruktuuriinvesteeringuteks Campanias (Itaalia) seoses integreeritud kavaga kolme Vesuuvi villa korrastamiseks turismi eesmärgil (edaspidi „vaidlusalune otsus").

Õiguslik raamistik

3 ERF asutati nõukogu 18. märtsi 1975. aasta määrusega (EMÜ) nr 724/75 (EÜT L 73, lk 1, ja – parandus – EÜT L 119, lk 44), mida on korduvalt muudetud ning mis asendati alates 1. jaanuarist 1985 nõukogu 19. juuni 1984. aasta määrusega (EMÜ) nr 1787/84 ERF kohta (EÜT L 169, lk 1). Struktuurifondide reeglistikku uuendati 1988. aastal nõukogu 24. juuni 1988. aasta määrusega (EMÜ) nr 2052/88 struktuurifondide

ülesannete ja tõhususe kohta ning nende tegevuse kooskõlastamise kohta teiste struktuurifondide ning Euroopa Investeerimispanga ja muude olemasolevate rahastamisvahendite tegevusega (EÜT L 185, lk 9).

4 Nõukogu võttis 19. detsembril 1988 vastu määruse (EMÜ) nr 4254/88, milles nähakse ette sätted määruse nr 2052/88 rakendamiseks Euroopa Regionaalarengu Fondi suhtes (EÜT L 374, lk 1). Määrus nr 4254/88 asendas määruse nr 1787/84. Seda muudeti nõukogu 20. juuli 1993. aasta määrusega (EMÜ) nr 2083/93 (EÜT L 193, lk 34).

5 Määruse nr 4254/88 artikkel 12 „Üleminekusätted" sätestab:

„Need osad summadest, mis on ERF-ist ette nähtud enne 1. jaanuari 1989 komisjoni poolt heakskiidetud projektide abistamiseks ning mille kohta ei ole komisjonile esitatud lõppmakse taotlust enne 31. märtsi 1995, vabastab komisjon automaatselt hiljemalt 30. septembril 1995, ilma et see piiraks kohtumenetluse tõttu peatatud projekte."

Vaidluse taust

6 Vaidluse aluseks olevad asjaolud on toodud vaidlustatud kohtuotsuse punktides 4–16 välja järgmiselt:

„4 Hageja on Itaalia riiki, Campania maakonda, Napoli provintsi ja mitut omavalitsusüksust ühendav konsortsium. Ta on avalik-õiguslik juriidiline isik. Ta asutati

Itaalia 29. juuli 1971. aasta seaduse nr 578 alusel eesmärgiga kaitsta ja väärtustada XVIII sajandi Vesuuvi villadest ja nende kõrvalhoonetest (pargid, aiad ja juurdeehitused) koosnevat arhitektuurilist ansamblit.

5 Vastavalt hageja 1986. aastal esitatud märkustele, mida komisjon ei ole vaidlustanud, taotles Itaalia riik hageja palvel ERF finantsabi infrastruktuuriinvesteeringuteks seoses integreeritud kavaga Villa Favorita alumise pargi, Villa Ruggiero aia ja Villa Campolieto arhitektuurikompleksi korrastamiseks. Esimene nendest villadest kuulub Itaalia riigile. Teised kaks on hageja omandis.

6 Itaalia Vabariigile adresseeritud 18. detsembri 1986. aasta otsusega K(86) 2029/120 andis komisjon ERF finantsabi (nr°86/05/04/054) maksimaalses summas 7,5 miljardit Itaalia liiri (ITL) (kuni 50% abikõlblikest kulutustest) infrastruktuuriinvesteeringuteks seoses eelnimetatud kavaga turismi eesmärgil Campolieto, Favorita ja Ruggiero villade korrastamiseks (edaspidi „abi andmise otsus").

7 Selles otsuses oli hageja määratud samal ajal nii abi saajaks (põhjendus 3 ja artikkel 3) kui ka taotluse ja projekti elluviimise eest vastutavaks isikuks (otsuse lisa). Otsuse lisas oleva ajakava kohaselt algas selle projekti elluviimisega seotud kulude abikõlblikkuse periood jaanuaris 1987 ja kestis juunini 1990. Nimetatud otsuse artikli 4 kohaselt võis komisjon ERF finantsabi vähendada või tühistada, kui eiratakse selles otsuses nimetatud tingimusi, sealhulgas projekti elluviimise ajakava puudutavaid tingimusi. Otsuses nähti ette, et niisugusel juhul võib komisjon nõuda „abi saajale" juba makstud abi täielikku või osalist tagastamist. Vähendamisi, tühistamisi või tagasimaksmise nõudeid võib teha „alles pärast seda, kui abi saajale on antud võimalus esitada oma märkused komisjoni poolt selleks ette nähtud tähtajaks" (artikkel 4).

8 Sellest otsusest tulenevalt ja Itaalia ametiasutuste palvel tehti kaks ettemakset kumbki 3 miljardi liiri suuruses summas vastavalt 1988. ja 1990. aastal.

9 29. märtsi 1995. aasta kirjas palus Itaalia riik lõppmakse taotluse esitamise tähtaega, mis määruse nr 4254/88 artikliga 12 oli määratud 31. märtsiks 1995, edasi lükata, väites, et tööd peatati „erinevate õiguslike meetmete" või „võõrandatavate kinnisasjade omanikega tekkinud vaidluste" tõttu.

10 15. veebruari 2000. aasta kirjas tuletasid Itaalia ametiasutused meelde, et nad olid taotlenud eelnimetatud tähtaja edasilükkamist. Lisaks taotlesid nad uue ettemakse viivitamatut maksmist, väites, et seni tehtud kulutuste summa oli märgatavalt suurem kui juba tehtud ettemaksed. Oma taotluste põhjenduseks edastasid nad komisjonile 16. juuni 1999. aasta aruande, mis koostati pärast seda, kui nende projekti oli kontrollitud. See aruanne sisaldas järgmisi märkusi: Villa Campolieto tööde „maksete lõpetamise tähtaeg": 1994; Villa Ruggiero „tööde valmimise (tegelik) tähtaeg": 1994 ja Villa Favorita tööde „[esimese] etapi" „tööde valmimise (tegelik) tähtaeg": 1993. Aruande jaotises „Peatamine kohtumenetluse tõttu" märgitakse Villa Campolieto kohta, et „õiguslikke probleeme ei ole [olnud]". Villa Ruggiero osas viidatakse „toimingutele aia elanikest vabastamiseks". Villa Favorita tööde valmimise osas viitas aruanne sellele, et „saadakse riigimaa lõplik kontsessioon ning saadetakse välja ebaseaduslikud elanikud ja eemaldatakse maavärina ohvreid majutanud ajutised varjualused". Lisaks märgiti aruandes, et igasugune ühenduse finantsabi maksmata jätmine „võib viia [hageja] tõsistesse finantsraskustesse, kui ta ei saa seda muu välise rahastamisega kompenseerida (näiteks projekti võimalik kaasamine [ühenduse abi raamprogrammi] Campania 94/99), tingimusel et [hagejal] puuduvad omavahendid eespool nimetatud vahendite asendamiseks".

11 8. märtsi 2001. aasta kirjas esitasid Itaalia ametiasutused taotluse ülejäänud osa maksmiseks.

12 12. oktoobri 2001. aasta kirjas teatas komisjon Itaalia ametiasutustele ettepanekust lõpetada ERF finantsabi. Olles nentinud, et talle edastatud toimikust ei nähtu, et 16. juuni 1999. aasta aruandes nimetatud sündmused (vt eespool punkt 10) oleksid andnud alust kohtumenetluseks, märkis komisjon selles kirjas, et kuna kohtumenetlust määruse nr 4254/88 artikli 12 tähenduses ei ole olnud, lõpetati finantsabi andmine 9. aprilli 1990. aasta väljamaksetaotluse alusel, tingimusel et see oli enne 31. märtsi 1995 esitatud viimane väljamaksetaotlus. Komisjon täpsustas, et esitatud kulutused tunnistati abikõlblikuks 2,8 miljardi liiri suuruses summas, mistõttu ERF saada olev finantsabi ulatub 1,4 miljardi liirini. Sellest tulenevalt kinnitas komisjon tagastavaks summaks 4,6 miljardit liiri ja nägi ette 1,5 miljardi liirini küündiva ülejäänud summa vabastamise. Lisaks märkis komisjon: „Võttes arvesse, et lõpetamine võib abisaajale või lõplikele abisaajatele avaldada finantsmõju, teeb komisjon ametlikult ettepaneku, et Te hoolitseksite selle eest, et nad oleksid täielikult informeeritud ja võimelised tajuma oma positsiooni nende suhtes arvesse võetud tegurite osas, millele vaidlustatud otsus tugineb. Komisjon on väga tänulik, kui Te saadaksite meile asjakohase teabe.” Lisaks palus komisjon Itaalia ametiasutustel esitada kahe kuu jooksul oma märkused, kui nad selle lõpetamisettepanekuga ei nõustu.

13 21. novembri 2001. aasta kirjas vastasid Itaalia ametiasutused, et „finantsmõju [, mis kahe esimese abietapi ühe osa, 4,6 miljardi liiri tagasinõudmisel on] lõpliku abisaaja eelarvele, […] [oleks] väga koormav, tingimusel et ta [on] kasutanud komisjoni poolt juba makstud vahendeid ettenähtud tööde lõpuleviimiseks ja teinud seda veendumuses, et […] [lõppmakse taotluste esitamise] tähtaegade pikendamise taotlus saab heakskiitva vastuse”. Selles osas väidavad Itaalia ametiasutused, et 16. juuni 1999. aasta aruandest nähtub, et projekti teostamine toimus kolmes funktsionaalses etapis, millest vaid ühe etapi – nimelt Villa Favorita tööde lõpetamine – teostamine tõi kaasa hilinemise, mille jaoks Itaalia ametiasutused olid palunud lõppmakse taotluse esitamise tähtaja edasilükkamist. Seevastu tööde

kahe esimese, Campolieto villa ja Ruggiero villa etapiga seotud kulud, mis ulatusid 7 996 087 050 liirini, tekkisid enne 31. märtsi 1995 ega olnud pikendamise eritaotluste esemeks.

14 13. märtsi 2002. aasta kirjas teatas komisjon Itaalia ametiasutustele oma lõplikust otsusest lõpetada kõnealune finantsabi viimase kuluaruande alusel, mis talle enne 31. märtsi 1995 edastati vastavalt sellele, mis oli kirjas 12. oktoobri 2001. aasta lõpetamisettepanekus (otsus D(2002) 810111, edaspidi „vaidlustatud otsus"). Selle otsuse edastasid Itaalia ametiasutused hagejale faksi teel 9. aprillil 2002.

15 Vaidlustatud otsuses märkis komisjon, et „lõpliku abisaaja märkused ei [ole temani] jõudnud". Lisaks rõhutab ta, et Itaalia ametiasutused ei vaidlusta seda, et komisjon keeldus tunnistamast, et 16. juuni 1999. aasta aruandes nimetatud sündmused (vt eespool punkt 12) kujutasid endast „kohtumenetlust" määruse nr 4254/88 artikli 12 tähenduses. Seda, et ta lükkas tagasi nende taotluse kahe tööetapiga (Villa Campolieto ja Villa Ruggiero) seotud kulude – mis olid tekkinud enne 31. märtsi 1995, kuid mis esitati alles pärast seda kuupäeva – heakskiitmiseks, põhjendas ta pealegi väitega, et nende ametiasutuste 29. märtsi 1995. aasta kirjaga esitatud pikendamistaotlus puudutas finantsabi ülejäänud summat (1,5 miljardit liiri) tervikuna. Pikendamistaotluses ei olnud täpsustatud, et selles peeti silmas üksnes teatavat tööde osa, nagu väitsid ka Itaalia ametiasutused 21. novembri 2001. aasta kirjas.

16 Samas otsuses märkis komisjon lõpuks, et „ei [vaidlustatud] otsus ega ükski ühenduse õigusnorm takista liikmesriigil otsustada, et omal algatusel juba väljamakstud summasid tagasi nõudma ei hakata". Lisaks palub komisjon „ametlikult" Itaalia ametiasutusi, et need teavitaksid lõplikku abisaajat vaidlustatud otsusest, edastades tähitud kirja vastuvõtuteatisega. Selles osas märkis ta, et „kui

lõplikku abisaajat [vaidlustatud] otsus otseselt ja isiklikult puudutab, saab ta kahe kuu jooksul esitada hagi Esimese Astme Kohtusse, millele vahemaa tõttu lisandub [kümme] päeva”.”

Menetlus Esimese Astme Kohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

7 Hagiavaldusega, mis saabus Esimese Astme Kohtu kantseleisse 18. juunil 2002, esitas Ente hagi vaidlusaluse otsuse tühistamiseks.

8 Oma hagi põhjenduseks esitas Ente rea väiteid, mis tulenesid vastavalt määruse nr 4254/88 artikli 12, kaitseõiguste ja põhjendamiskohustuse rikkumisest ning komisjoni instruktsioonide puudumisest.

9 Kostja vastuses tõi komisjon esile hagi vastuvõetamatuse, väites, et Ente ei olnud EÜ artikli 230 neljanda lõigu mõttes „vaidlusalusest otsusest otseselt ja isiklikult puudutatud”.

10 Vaidlustatud kohtuotsusega lükkas Esimese Astme Kohus komisjoni esitatud vastuvõetamatuse vastuväite tagasi ning tunnistas hagi vastuvõetavaks.

11 Olles meelde tuletanud tingimusi, mille kohaselt füüsilist või juriidilist isikut võib käsitada „otsusest isiklikult puudutatuna” EÜ artikli 230 neljanda lõigu tähenduses, leidis Esimese Astme Kohus, et Ente õiguslik olukord erines oluliselt hagejate

olukorrast mitmes Euroopa Kohtu otsuses, kus tehti järeldus nende isikliku puutumuse puudumise kohta (vt 2. mai 2006. aasta otsus kohtuasjas C-417/04 P: Regione Siciliana *vs*. komisjon, EKL 2006, lk I-3881, ja 22. märtsi 2007. aasta otsus kohtuasjas C-15/06 P: Regione Siciliana *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-2591).

12 Esiteks rõhutab Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 43, et vastupidi ühenduse abi andmise otsustele, mida käsitleti kahes eespool viidatud Regione Siciliana kohtuotsuses, kus Regione Sicilianat nimetati üksnes taotluse eest vastutavaks ametiasutuseks või projekti elluviimise eest vastutavaks ametiasutuseks, määratleb käesolevas asjas käsitletav abi andmise otsus nii oma artiklis 3 kui põhjenduses 3 Entet samal ajal projekti elluviimise eest vastutava ametiasutusena ja ühenduse abi saajana.

13 Teiseks märgib Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 44 ja 48, et Itaalia ametiasutused on käesoleval juhul selgelt väljendanud oma kavatsust mitte sekkuda hageja toetuseks, leevendamaks ühenduse abi võimalikust vähendamisest tingitud finantsmõju, mistõttu võimalus, et Itaalia Vabariik võtaks oma eelarvesse vastutuse ühenduse peatatud rahalise abi mahus finantsiliste kohustuste eest, oli puhtalt hüpoteetiline.

14 Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 51 ja 52 lisab Esimese Astme Kohus, et vastupidi hageja olukorrale kohtuasjas SLIM Sicilia *vs*. komisjon (Esimese Astme Kohtu 6. juuni 2002. aasta määrus kohtuasjas T-105/01, EKL 2002, lk II-2697) nimetati käesoleva asja hagejat abi andmise otsuses nimelt ühenduse abi saajaks ja talle anti sõnaselgelt õigus enne kõikide lõplike otsuste vastuvõtmist esitada komisjonile oma märkusi. Vajadus kindlustada selliselt antud menetluslike tagatiste kohtulik kaitse kinnitab hageja õigust, et tunnustataks tema õigust esitada vaidlusaluse otsuse peale hagi.

15 Sisulises osas lükkas Esimese Astme Kohus Ente kolm väidet vastavalt vaidlustatud kohtuotsuse punktides 62–77 ja 87–100 ning 101 toodud põhjustel põhjendamatuse tõttu tagasi.

Apellatsioonimenetluste poolte nõuded

Komisjoni esitatud apellatsioonkaebus (kohtuasi C-445/07 P)

16 Komisjon palub Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtuotsus osas, milles tunnistatakse Ente tühistamishagi vastuvõetavaks;

– tunnistada vastuvõetamatuks Ente esitatud tühistamishagi vaidlusaluse otsuse peale;

– mõista kohtukulud välja Entelt.

17 Ente palub Euroopa Kohtul:

– liita kohtuasi C-445/07 P, milles apellatsioonkaebuse esitaja on komisjon, kohtuasjaga C-455/07 P, milles apellatsioonkaebuse esitaja on Ente, kuna need kaks kohtuasja on objektiivselt ja subjektiivselt seotud;

– tunnistada komisjoni apellatsioonkaebus põhjendamatuks ja jätta see rahuldamata;

– võtta vastu Ente apellatsioonkaebus kohtuasjas C-455/07 P, vastavalt selles kaebuses esitatud nõuetele;

– mõista nende kahe apellatsioonimenetluse ja esimese kohtuastme otsusega T-189/02 seotud kohtukulud välja komisjonilt.

Ente esitatud apellatsioonkaebus (kohtuasi C-455/07 P)

18 Ente palub Euroopa Kohtul:

– tühistada osaliselt – vastavalt eespool esitatud apellatsioonkaebuse väidetele – vaidlustatud kohtuotsus ja sellest tulenevalt tunnistada vaidlusalune otsus kehtetuks;

– teise võimalusena tühistada osaliselt – vastavalt eespool esitatud apellatsioonkaebuse väidetele – vaidlustatud kohtuotsus ja saata asi tagasi Esimese Astme Kohtusse, et viimane langetaks käesolevas vaidluses sisulise otsuse, pidades silmas juhiseid, mida Euroopa Kohus võib selles osas anda;

– mõista nii käesoleva menetluse kui ka kohtuasjaga T-189/02 seotud esimese astme kohtukulud välja komisjonilt.

19 Komisjon palub Euroopa Kohtul:

– tunnistada Ente esitatud apellatsioonkaebus vaidlustatud kohtuotsuse peale vastuvõetamatuks ja/või põhjendamatuks;

– mõista nii käesoleva kohtuasja kui ka esimese astme menetlusega seotud kohtukulud välja Entelt.

20 Euroopa Kohtu presidendi 12. märtsi 2008. aasta määrusega liideti kohtuasjad C-445/07 P ja C-455/07 P suulise menetluse ja kohtuotsuse huvides.

Apellatsioonkaebus

Apellatsioonkaebus komisjon vs. *Ente (C-445/07 P)*

Poolte argumendid

21 Kõigepealt leiab komisjon, et vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja artikli 56 esimesele lõigule on tal õigus Esimese Astme Kohtu otsus tühistamiseks edasi kaevata, kuivõrd viimane lahendas avalduse vastuvõetamatust käsitleva menetlusküsimuse vaatamata selle edukusele, kuna vaidlustatud kohtuotsuses oli Ente hagi jäetud rahuldamata põhjendamatuse tõttu.

22 Selles osas täpsustab komisjon, et 26. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-23/00 P: nõukogu *vs*. Boehringer (EKL 2002, lk I-1873) ja 22. veebruari 2005. aasta otsus kohtuasjas C-141/02 P: komisjon *vs*. max.mobil (EKL 2005, lk I-1283) on tema suhtes kohaldatavad, kuigi ta esitas vastuvõetamatuse vastuväite kostja vastuses, mitte eraldi dokumendiga, nagu näeb ette Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 114 lõige 1.

23 Oma apellatsioonkaebuse põhjenduseks esitab komisjon ainult ühe väite tuvastamaks, et Esimese Astme Kohus on rikkunud õigusnormi, kaldudes käesolevas asjas kõrvale Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, mis käsitleb EÜ artikli 230 neljandas lõigus nimetatud mõistet „otseselt puudutatud isik".

24 Komisjoni arvates on Esimese Astme Kohus teinud vea, viidates teatavatele teguritele, mis eristavad Ente olukorda hagejate olukorrast eespool viidatud 2. mai 2006. aasta ja 22. märtsi 2007. aasta kohtuotsustes Regione Siciliana *vs*. komisjon.

25 Komisjon leiab kõigepealt, et seda asjaolu, et abi andmise otsuses nimetatakse Entet nimelt ühenduse abi lõplikuks saajaks, erinevalt hagejatest eespool viidatud kohtuotsustes Regione Siciliana *vs*. komisjon, kes esinevad seal vastavalt kui taotluse eest vastutavad ametiasutused ja projekti elluviimise eest vastutavad ametiasutused, ei saa arvesse võtta tuvastamaks „otsest" mõju EÜ artikli 230 neljanda lõigu tähenduses.

26 See, et Esimese Astme Kohus eristab lõplikku abisaajat ja projekti eest vastutavat isikut, on pealegi vastuolus struktuurifondide süsteemi loogika ja terminoloogiaga – see on süsteem, mis on üles ehitatud just nende kahe funktsiooni tihedale omavahelisele seosele. Selles osas tuletab komisjon meelde, et liikmesriigile antud finantsabi saajal on õigus saada seda finantsabi mitte ühenduse otsuse, vaid üksnes selle otsuse tulemusel vastu võetud siseriiklike sätete alusel.

27 Järgmiseks, asjaolu, et käesoleval juhul väljendasid Itaalia ametiasutused soovi anda vaidlusaluse otsusega seotud finantsilised tagajärjed edasi abi lõplikule saajale, ei ole asjakohane, et analüüsida hagi vastuvõetavust EÜ artikli 230 neljanda lõigu alusel. Komisjoni arvates on ainuüksi see, kui komisjoni otsuste adressaatideks olevatel liikmesriikidel on kaalutlusõigus selle otsuse rakendamise osas, piisav välistamaks, et sellel otsusel võiks olla otsene mõju isikutele, kes ei ole selle adressaadid (vt eelkõige Esimese Astme Kohtu määrus eespool viidatud kohtuasjas SLIM Sicilia *vs.* komisjon, ja 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-341/02: Regione Siciliana *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-2877).

28 Lõpuks märgib komisjon, et Esimese Astme Kohus, tunnustades oma otsuse punktis 52 Ente õigust esitada hagi ja põhjendades seda vajadusega kindlustada talle abi andmise otsusega antud menetluslike tagatiste tõhus kohtulik kaitse, läks vastuollu Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikaga, mille kohaselt tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte nimel ei saa füüsilisele või juriidilisele isikule, kes EÜ artikli 230 neljandas lõigus esitatud tingimustele ei vasta, anda õigust esitada tühistamishagi ühenduse akti peale, mille adressaat ta ei ole (vt 25. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-50/00 P: Unión de Pequeños Agricultores *vs.* nõukogu, EKL 2002, lk I-6677, ja 1. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-263/02 P: komisjon *vs.* Jégo-Quéré, EKL 2004, lk I-3425).

29 Sama kohtupraktika kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada õiguskaitsevahendite ja menetluste süsteem, mis võimaldab tagada õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele. Järelikult oleks Ente pidanud siseriiklikus kohtus tooma esile vaidlusaluse otsuse kehtetuse, kutsudes kohut üles esitama EÜ artikli 234 alusel kehtivust puudutava eelotsusetaotluse.

30 Ente leiab seevastu, et Esimese Astme Kohus on selles osas õigesti järeldanud, et tema puhul oli tegemist „isiklikult puudutatud isikuga" EÜ artikli 230 neljanda lõigu tähenduses.

31 Mis puutub kõigepealt ühenduse finantsabi saajaks liigitamist, siis leiab Ente, et Esimese Astme Kohtu eespool viidatud määruse kohtuasjas Regione Siciliana *vs.* komisjon punkti 67 *a contrario* tõlgendamisest tuleneb selgelt, et finantsabi lõplik saaja on otseselt puudutatud otsusest, mis nimetatud abi peatab või vähendab. Niisugune tõlgendus on kooskõlas riigiabi käsitleva kohtupraktikaga, mille kohaselt komisjoni otsusega keelatud või vähendatud abi saajad on nendest otsustest otseselt puudutatud ja võivad EÜ artikli 230 neljanda lõigu alusel esitada hagi nende tühistamiseks (vt eelkõige 19. oktoobri 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-15/98 ja C-105/99: Itaalia ja Sardegna Lines *vs.* komisjon, EKL 2000, lk I-8855, punktid 34–36, ja 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-298/00 P: Itaalia *vs.* komisjon, EKL 2004, lk I-4087, punkt 39).

32 Ente leiab, et struktuurifondide süsteemi loogika, millele viitab komisjon, ei ole käesoleva hagi hindamisel tulemuslik, kuna normid, mis kinnitavad vastutava isiku ja lõpliku abisaaja funktsioonide ühildamise põhimõtteid, on kohaldatavad programmeerimisperioodidele, mis on hilisemad kui käesolevas asjas käsitletav periood. Selles kontekstis on tarbetu ka viidata siseriiklikele õigusnormidele, mis on vastu võetud pärast finantsabi andmise otsust, kuna niisugustel meetmetel ei saa olla mingit mõju õigusele, mille komisjon andis Entele, kõnealuse abi saajale.

33 Seejärel lükkab Ente ümber komisjoni argumentatsiooni Itaalia ametiasutuste kaalutlusõiguse kohta. Selles osas väidab ta peamiselt, et Esimese Astme Kohtu põhjendused on tugeval alusel, kuna vaidlusalune otsus tekitas kohustuse maksta tagasi alusetult saadud summad ning lisaks viis algselt antud, kui väljamaksmata summa vabanemiseni. Niisugusel vabanemisel oli Entele kui finantsabi saajale otsene mõju, ilma et Itaalia ametiasutuste või siseriiklike õigusnormide sekkumine oleks sealjuures olnud vajalik.

34 Igal juhul, nagu tuleneb nii eespool viidatud Esimese Astme Kohtu määrusest Regione Siciliana *vs.* komisjon kui ka kohtujurist Ruiz-Jarabo Colomeri ettepanekust kohtuasjas, milles langetati eespool viidatud 2. mai 2006. aasta kohtuotsus Regione Siciliana *vs.* komisjon, kui siseriiklike ametiasutuste kaalutlusõigus on olemuselt teoreetiline, kuna pole kahtlust nende siseriiklike ametiasutuste kavatsustes, kellele oli usaldatud

ühenduse otsuse rakendamine, on hageja otseselt puudutatud. Käesolevas asjas on see nii, arvestades, et Itaalia ametiasutused teatasid komisjonile ametlikult 21. novembri 2001. aasta kirjas oma soovist nõuda Entelt tagasi komisjonile tagastatavad summad juhul, kui otsustatakse abi lõpetada. Järelikult ei avalda nimetatud ametiasutuste autonoomne tahe mõju vaidlustatud otsusele ja finantsabi saajale tekkivatele tagajärgedele.

35 Mis puudutab lõpetuseks Esimese Astme Kohtu arutluskäiku seoses tõhusa kohtuliku kaitse põhimõttega, siis tuletab Ente meelde, et tulenevalt abi andmise otsusest on tal õigus olla ära kuulatud ning et vaidlusalust otsust vastu võttes rikkus komisjon seda õigust. Selle õiguse olemasolu aitab pealegi kaasa otsese õigusliku seose tuvastamisele komisjoni otsuse ja Ente positsiooni vahel.

36 Vastupidi komisjoni kinnitusele ei soovinud Esimese Astme Kohus – tunnistades hagi vastuvõetavust esimeses kohtuastmes – mingil moel luua erakorralist kohtulikku õiguskaitsevahendit, vaid kohaldas õigesti EÜ artiklit 230.

37 Ente rõhutab, et komisjoni pakutud lahendus, mille eesmärk oli tuvastada lõpetamisotsuse kehtetus Itaalia kohtus ja kutsuda viimast üles pöörduma EÜ artikli 234 alusel eelotsusetaotlusega Euroopa Kohtusse, toob tegelikkuses kaasa selle menetluse vastuvõetamatuse. Vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale (14. detsembri 1962. aasta otsus liidetud kohtuasjades 16/62 ja 17/62: Confédération nationale des producteurs de fruits et légumes jt *vs*. nõukogu, EKL 1962, lk 901, ja eespool viidatud kohtuotsus Unión de Pequeños Agricultores) piirdub Euroopa Kohtu pädevus EÜ artikli 234 esimese lõigu punkti b raames vaid normatiivsete või üldiste õigusaktidega. Vaidlusalune otsus kui üksikjuhtumit käsitlev akt ei saa seega olla eelotsusetaotluse ese.

38 Pealegi, kui tunnistada, et hageja võib vaidlusaluse otsuse täitmise selle õigusvastasuse tõttu siseriiklikus kohtus vaidlustada, annaks see hagejale võimaluse minna mööda

sellest, et tema suhtes on see otsus lõplik pärast seda, kui on möödunud EÜ artikli 230 viiendas lõigus sätestatud hagi esitamise tähtajad.

Euroopa Kohtu hinnang

39 Esiteks tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu põhikirja artikli 56 teise lõigu kohaselt võib otsuse edasi kaevata iga pool, kelle nõue on osaliselt või tervikuna rahuldamata jäetud.

40 Selles osas tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et Euroopa Kohus on vastu võtnud apellatsioonkaebuse Esimese Astme Kohtu otsuse peale, millega oli jäetud rahuldamata vastuvõetamatuse vastuväide, kuigi Esimese Astme Kohus oli hiljem sama asja jätnud põhjendamatuse tõttu rahuldamata (eespool viidatud kohtuotsus nõukogu *vs.* Boehringer, punkt 50; eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* max.mobil, punktid 50 ja 51, ja 7. juuni 2007. aasta otsus kohtuasjas C-362/05 P: Wunenburger *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-4333, punkt 37).

41 Käesoleval juhul on selge, et nagu tuleneb ka vaidlustatud kohtuotsuse punktist 23, esitas komisjon Esimese Astme Kohtule vastuvõetamatuse vastuväite, et see vastuväide lükati vaidlustatud kohtuotsuse punktis 53 tagasi ja et nimetatud kohtuotsuses on seejärel jäetud Ente hagi põhjendamatuse tõttu rahuldamata.

42 Lahendamaks komisjoni esitatud apellatsioonkaebuse põhjendatuse küsimust, tuleb rõhutada, et EÜ artikli 230 neljanda lõigu alusel võib piirkondlik või kohalik omavalitsusüksus, kui tal on liikmesriigi õiguse alusel juriidilise isiku staatus, esitada hagi temale adresseeritud otsuse peale ja sellise vormiliselt määruse või teisele isikule

adresseeritud otsusena tehtud otsuse peale, mis puudutab teda otseselt ja isiklikult (vt 22. novembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-452/98: Nederlandse Antillen *vs*. nõukogu, EKL 2001, lk I-8973, punkt 51, ja 10. aprilli 2003. aasta otsus kohtuasjas C-142/00 P: komisjon *vs*. Nederlandse Antillen, EKL 2003, lk I-3483, punkt 59).

43 Kuna komisjon teatas vaidlusalusest otsusest Itaalia Vabariigile, tuleb kontrollida, kas Ente on pädev esitama nimetatud otsuse peale tühistamishagi, ja täpsemalt, kas see otsus teda isiklikult ja otseselt puudutab.

44 Kuivõrd ei ole vaidlustatud seda, et vaidlusalune otsus Entet isiklikult puudutas, piirdub Esimese Astme Kohtu analüüs otsese puutumuse küsimusega.

45 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt eeldab tingimus, mille järgi hagi esemeks olev otsus peab EÜ artikli 230 neljanda lõigu kohaselt puudutama füüsilist või juriidilist isikut otseselt, kahe kumulatiivse kriteeriumi ühinemist, nimelt esiteks, et ühenduse vaidlustatud meede avaldaks otsest mõju isiku õiguslikule olukorrale ja et teiseks ei jätaks meedet rakendama kohustatud adressaadile mingit kaalutlusõigust – akti rakendamine on puhtautomaatne ja tuleneb vaid ühenduse õigusnormidest, ilma et kohaldataks muid vahenorme (vt 5. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-404/96 P: Glencore Grain *vs*. komisjon, EKL 1998, lk I-2435, punkt 41; 29. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas C-486/01 P: Front national *vs*. parlament, EKL 2004, lk I-6289, punkt 34; eespool viidatud 2. mai 2006. aasta otsus kohtuasjas Regione Siciliana *vs*. komisjon, punkt 28, ja eespool viidatud 22. märtsi 2007. aasta otsus kohtuasjas Regione Siciliana *vs.* komisjon, punkt 31).

46 Sama on kohaldatav ka siis, kui abisaajate võimalus kõnealust akti mitte täita on üksnes teoreetiline ja ei ole kahtlust nende tahtes tegutseda selle aktiga kooskõlas (5. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-386/96 P: Dreyfus *vs*. komisjon, EKL 1998, lk I-2309, punkt 44; vt selle kohta ka 17. jaanuari 1985. aasta otsus kohtuasjas 11/82: Piraiki-Patraiki jt *vs*. komisjon, EKL 1985, lk 207, punktid 8–10).

47 Mis puudutab esimest kriteeriumi, siis on Euroopa Kohus juba sedastanud, et ühenduse finantsabi andmise otsuses ei tähenda regionaalse või kohaliku omavalitsusüksuse määramine ERF-i projekti elluviimise eest vastutavaks ametiasutuseks seda, et abi saamise õigus kuuluks sellele omavalitsusüksusele (eespool viidatud 2. mai 2006. aasta otsus kohtuasjas Regione Siciliana *vs*. komisjon, punktid 29 ja 30, ja eespool viidatud 22. märtsi 2007. aasta kohtuotsus Regione Siciliana *vs*. komisjon, punkt 32).

48 Pealegi ei ole tõsiasjal, et seda omavalitsusüksust mainitakse kui ametiasutust, kes on vastutav rahalise abi taotluse eest, ka sellist mõju, mis seoks ta otseselt ühenduse abiga, mida asjaomane liikmesriik sama otsuse täpsustuste kohaselt taotles ja mis asjaomasele liikmesriigile anti (eespool viidatud 22. märtsi 2007. aasta kohtuotsus Regione Siciliana *vs*. komisjon, punkt 36).

49 Käesoleval juhul nähtub vaidlustatud kohtuotsuse punktist 4, et Ente oli asutatud Itaalia õiguse alusel eesmärgiga kaitsta ja korrastada teatavat arhitektuurilist ansamblit Campania maakonnas ja ta ühendas erinevaid Itaalia avalik-õiguslikke isikuid, sh Itaalia riiki, ning et komisjon ei ole sellega kuidagi seotud.

50 Lisaks nähtub nimetatud kohtuotsuse punktist 5, et Itaalia riik esitas komisjonile ERF finantsabi taotluse selleks, et Ente viiks lõpule ettenähtud infrastruktuurimeetmed, ning komisjon andis sellele liikmesriigile finantsabi.

51 Neil tingimustel – nagu ka kohtujurist on oma ettepaneku punktis 50 märkinud – on Itaalia riik kui vaidlusaluse otsuse adressaat see, kellel on õigus kõnealust finantsabi saada.

52 Pealegi ei nähtu vaidlustatud kohtuotsusest, et Ente oleks vaidlusalusest otsusest endast või selle otsuse mõju reguleerivast mis tahes ühenduse õigusnormist tulenevalt pidanud maksma tagasi summa, mis vastas ühenduse vabanenud finantsabi ülejäänud summale.

53 Vastupidi – vaidlustatud kohtuotsuse punktist 7 nähtub, et komisjon nägi vaidlusaluses otsuses sõnaselgelt ette Itaalia riigi pädevuse jätta finantsabi saajale juba omal algatusel väljamakstud summad tagasi nõudmata.

54 Sellest järeldub, et vastupidi sellele, mida Esimese Astme Kohus sedastab vaidlustatud kohtuotsuse punktis 43, ei erista pelk asjaolu, et abi andmise otsuse põhjenduses 3 ja artiklis 3 määratleti Ente nimelt kui ühenduse finantsabi saaja, Ente õiguslikku olukorda nende üksuste õiguslikust olukorrast, keda käsitletakse eespool viidatud 2. mai 2006. aasta ja 22. märtsi 2007. aasta kohtuotsustes Regione Siciliana *vs*. komisjon, ning see ei tähenda seega, et Entel endal oleks olnud õigus finantsabile.

55 Mis puudutab teist otsese puudutatuse kriteeriumi, siis tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktis 45 viidatud kohtupraktikast, et see kriteerium on täidetud, kui ühenduse meetme rakendamine on puhtautomaatne ja tuleneb vaid ühenduse õigusnormidest, ilma et kohaldataks muid vahenorme.

56 Asjaolu, et Itaalia ametiasutused väljendasid oma kavatsust tagasi nõuda summad, mis Ente alusetult sai, kujutab käesoleval juhul endast nende autonoomset tahteavaldust olukorras, kus ühenduse õigusest ei tulene selles osas ühtki kohustust.

57 Seega vastupidi sellele, mida Esimese Astme Kohus sedastas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 46–48, ei ole asjaolu, et komisjonile saadetud kirjas väljendasid Itaalia ametiasutused kavatsust jätta Ente kanda finantstagajärjed, mis võimalik komisjoni otsus ühenduse finantsabi lõpetamise kohta endaga kaasa toob, piisav selleks, et tuvastada EÜ artikli 230 neljandas lõigus nõutud otsest huvi.

58 Euroopa Kohus sedastas erandina, et vaatamata rakendusmeetmete puudumisele siseriiklikul tasandil võib hageja olla „isiklikult puudutatud" EÜ artikli 230 neljanda lõigu tähenduses, kui teised tegurid – nende hulgas puhtalt teoreetiline õigus vaidlusalust otsust mitte täita – võimaldavad järeldada tema otsest huvi (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused Dreyfus *vs.* komisjon, punktid 47 ja 52, ja Piraiki-Patraiki jt *vs.* komisjon, punktid 7, 9 ja 10).

59 Tuleb siiski nentida, et seda kohtupraktikat ei saa käesolevas asjas kohaldada.

60 Tegelikult, nagu rõhutab ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 64, ei piisa Esimese Astme Kohtu kaalutlustest selleks, et teha järeldust vaidlusaluse otsuse adressaadi hilisema käitumise kohta. Ente otsest puutumust ei saa tuletada pelgalt sellest, kui Itaalia ametiasutused lihtsalt teatavad õiguslikult mittesiduvalt oma kavatsusest nõuda Entelt abi tagasi, kuivõrd muu hulgas ei saa välistada, et erilised asjaolud võiksid viia Itaalia riigi kui Ente ühe osaniku selleni, et ta võtab Ente vastu esitatud asjaomase abi tagasimaksmise nõude tagasi.

61 Samuti ei ole asjakohane riigiabi käsitlev kohtupraktika, millele Ente oma apellatsioonkaebuses viitab. Erinevalt komisjoni tavapärasest praktikast ühisturuga kokkusobimatuks tunnistatud riigiabi valdkonnas, mille hulgas on otsused, mis sisaldavad liikmesriike alusetuid summasid abisaajatelt tagasi nõudma kutsuvaid sätteid, ei ole

vaidlusalune otsus – nagu ka käesoleva kohtuotsuse punktis 52 meelde tuletatakse – mingil moel pannud asjaomasele liikmesriigile kohustust nõuda need summad lõplikelt abisaajatelt tagasi.

62 Selles osas, vastupidi Ente väidetule, ei saa ka lõpliku abisaaja teavitamiskohustust käsitada niisuguse korraldusena.

63 Kõigest eeltoodust järeldub, et Entel ei ole vaidlusaluse otsusega „otsest puutumust" EÜ artikli 230 neljanda lõigu tähenduses ning et tema hagi Esimese Astme Kohtule on seega vastuvõetamatu.

64 Seda järeldust ei sea kahtluse alla Esimese Astme Kohtu argument vaidlustatud kohtuotsuse punktis 52, mille kohaselt vajadus kindlustada Entele antud menetluslike tagatiste – eelkõige õiguse olla sõnaselgelt volitatud komisjonile oma märkusi esitama – kohtulik kaitse kinnitab, et tuleb tunnustada tema õigust esitada vaidlusaluse otsuse peale hagi.

65 Kuigi üksikisikud peavad saama oma ühenduse õigusest tulenevatele õigustele tõhusat kohtulikku kaitset (eespool viidatud kohtuotsused Unión de Pequeños Agricultores *vs*. nõukogu, punkt 29, komisjon *vs*. Jégo-Quéré, punkt 29, ja 22. märtsi 2007. aasta kohtuotsus Regione Siciliana *vs*. komisjon, punkt 39), ei saa niisuguse kaitse õigusele viitamine seada kahtluse alla EÜ artiklis 230 sätestatud tingimusi.

66 Väljakujunenud kohtpraktika kohaselt peab nende füüsiliste või juriidiliste isikute kohtulik kaitse, kes EÜ artikli 230 neljandas lõigus sätestatud vastuvõetavuse tingimuste tõttu ei saa vaidlusaluse otsuse taolist ühenduse õigusakti vaidlustada, olema tõhusalt tagatud siseriiklikes kohtutes kasutatavate õiguskaitsevahenditega. Vastavalt EÜ artiklis 10 rõhutatud lojaalse koostöö põhimõttele on siseriiklikud kohtud

kohustatud tõlgendama ja kohaldama hagi esitamisega seotud siseriiklikke menetlusnorme viisil, mis võimaldab neil isikutel kohtus vaidlustada iga sellise nende kohta tehtud siseriikliku otsuse või muu abinõu õiguspärasuse, mis on seotud mõne ühenduse õigusakti – nagu see, mida käesolevas asjas käsitletakse – kohaldamisega nende suhtes, taotledes viimase kehtetuks tunnistamist ja paludes siseriiklikel kohtutel küsida asjas eelotsust Euroopa Kohtult (vt eespool viidatud kohtuotsused Unión de Pequeños Agricultores *vs.* nõukogu, punktid 40–42; komisjon *vs.* Jégo-Quéré, punktid 30–32, ja eespool viidatud 22. märtsi 2007. aasta otsus kohtuasjas Regione Siciliana *vs.* komisjon, punkt 39).

67 Sellest tulenevalt on Esimese Astme Kohus rikkunud õigusnormi, leides, et vaidlusalune otsus puudutab Entet otseselt. Seega tuleb vaidlustatud kohtuotsus tühistada.

Ente hagi vastuvõetavus

68 Vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 esimesele lõigule võib nimetatud kohus Esimese Astme Kohtu otsuse tühistamise korral ise teha asjas lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium lubab, või suunata asja otsustamiseks tagasi Esimese Astme Kohtusse.

69 Käesoleval juhul leiab Euroopa Kohus, et tema käsutuses on kõik vajalikud andmed, et ise teha lõplik otsus Esimese Astme Kohtule esitatud Ente hagi vastuvõetavuse kohta.

70 Käesoleva kohtuotsuse punktides 49–66 esitatud põhjustel ei saa Entet pidada vaidlusalusest otsusest otseselt puudutatuks.

71 Neil asjaoludel tuleb Ente hagi Esimese Astme Kohtule jätta vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

Apellatsioonkaebus Ente vs. *komisjon (kohtuasi C-455/07 P)*

72 Kuna Ente poolt Esimese Astme Kohtule esitatud hagi on vastuvõetamatu, on Ente apellatsioonkaebus, mis puudutab vaidlustatud kohtuotsust niivõrd, kui selles otsustatakse hagi põhjendatuse kohta, minetanud oma eseme, mistõttu ei ole vaja seda analüüsida.

Kohtukulud

73 Vastavalt kodukorra artikli 69 lõikele 2, mida kodukorra artikli 118 alusel kohaldatakse apellatsioonkaebuste suhtes, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja Ente on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud välja mõista hagejalt.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. **Tühistada Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 18. juuli 2007. aasta otsus kohtuasjas T-189/02: Ente per le Ville Vesuviane *vs.* komisjon osas, mis tunnistab vastuvõetavaks Ente per le Ville Vesuviane esitatud nõude tühistada komisjoni 13. märtsi 2002. aasta otsus D(2002) 810111, millega lõpetati Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF) rahalise abi andmine, mis oli ette nähtud infrastruktuuriinvesteeringuteks Campanias (Itaalia) seoses integreeritud kavaga kolme Vesuuvi villa korrastamiseks turismi eesmärgil.**

2. **Jätta Ente per le Ville Vesuviane hagi nimetatud otsuse tühistamiseks vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.**

3. **Vajadus otsustada Ente per le Ville Vesuviane esitatud apellatsioonkaebuse üle on ära langenud.**

4. **Mõista nii käesoleva kohtuastme kui ka esimese kohtuastme menetlusega seotud kohtukulud välja Ente per le Ville Vesuvianelt.**

Allkirjad